

entre els quals es pot mencionar el major o menor grau de "democràticitat" en el seu funcionament intern, el paper jugat pel partit en qüestió dins del sistema de partits, l'actitud/dels afiliats respecte del partit, les formes i els continguts de l'adoctrinament elaborat pel partit, etc.

En aquest sentit, sembla legítim avançar la hipòtesi que, durant el període 1975 - 1979 aproximadament, el PSUC intentava allunyar-se del model "ordre" o "partit d'integració total", a través d'un procés que posava l'accent en la democràcia interna, l'acceptació de la pluralitat, el no-dirigisme per part de la direcció del partit, etc. I no ens interessa ara esbrinar si aquest conjunt d'elements es relaciona o no amb el fenomen/"eurocomunista", ni si es tractava d'elements de "feblesa" que van contribuir a fer possible la crisi posteriorment experimentada pel PSUC, sinó prendre nota de l'existència d'un conjunt de processos que, de manera inequívoca, situaven el PSUC en una dinàmica diferent de la d'altres partits de masses de vocació totalitària.

En aquest sentit, un aspecte molt definidor és l'actitud adoptada respecte del propi partit pels seus dirigents i quadres i, més precisament, la percepció que aquests tenen de la funció de l'afiliació a un partit. Una qüestió com aquesta, naturalment, només pot ser abordada plenament en el terreny de la psicologia de grups, però algunes dades objectives són summament significatives. Com hem presentat en un altre lloc (27), entre els delegats assistents al IV Congrés del PSUC (que podem considerar, grosso modo, com l' "èlite" interna del PSUC en el període considerat) es donava una notable experiència en l'activitat polí

tica, en sentit ampli (és a dir, militància en altres partits, activitat en organitzacions sindicals o altres tipus d'organitzacions socials, etc.) bastant superior a la seva antiguitat -- com a membres del PSUC. En altres paraules: es tractava en bona part d'un conjunt de persones que s'havien afiliat al PSUC després d'un període de militància política i social considerable; i és molt versemblant suposer que llur afiliació al PSUC respongués més a motivacions "racionals" i a una percepció -- "instrumental" del paper del partit (o "societal", en la terminologia de F. Tonnies) que a motivacions de tipus "comunitari" o a una visió "sacral" de la funció del partit.

Així, pel que fa al tema clau de la relació entre partit i moviments o organitzacions socials, no és només que el PSUC hagi vingut declarant que rebutja la tradicional concepció de la -- "correja de transmissió", sinó que hom ha pogut veure sovint/ que els dirigents o militants d'aquests moviments o organitzacions, membres del PSUC, no solament no actuaven com a representants del PSUC en aquestes instàncies, sinó que, exactament al contrari, s'encarregaven de transmetre a l'interior del -- PSUC punts de vista i reivindicacions pròpies d'aquells sectors, per a fer-les sortir a la llum pública com a propostes/ més autoritzades, no sectorials, sinó globalitzades i lligades a una perspectiva global, orgànica.

Si això és cert, ens trobaríem aleshores davant d'un partit -- molt poc típic, que no actua com a centre promotor d'una voluntat política unificada, sinó com a amplificador i potenciador/ de diverses voluntats polítiques sectorials que troben a través d'un partit una síntesi, no forçosament coherent però sí -- variada, multifacètica, que permet que sectors i moviments so-

cials diversos es sentin recollits i expressats a través de les propostes formulades pel PSUC. I cal insistir sobre el fet que la implantació que el PSUC pugui tenir en aquests sectors socials en virtut d'una dinàmica com la descrita té molt poc a veure amb la concepció clàssica de l' "agitador" que difon contínuament en un determinat ambient el programa i les opcions del partit. ¿Seria massa paradoxal parlar d'un partit de notables "de nou tipus"?

Naturalment, seria exagerat conduir aquest raonament al conjunt dels afiliats del PSUC; és més raonable suposar que aquest fenomen pot concernir un o dos milers de persones, "quadres" del PSUC, i que, per tant, encara que fos cert que els comportaments, les percepcions i les actituds de l' "èlite" interna del PSUC fossin els propis d'un partit integrat pels "notables" dels moviments populars (en sentit ampli), resta el fet que el total dels efectius del PSUC és quinze vegades superior als d'aquesta "èlite" i que, per tant, segueix sent necessària una conceptualització situada en el camp de la teoria dels "partits de masses". El que ens proposàvem era avançar (i il.lustrar) una hipòtesi sobre l'especificitat que el cas del PSUC pot revestir respecte de la visió tradicional dels partits de masses (especialment, els comunistes).

b.- Organització de partit i resultats electorals: un marc teòric.

L'aplicació a l'anàlisi electoral que ens proposem fer de la teoria del partit de masses pot rebre objeccions des de diferents angles. En efecte, si es considera que el que aquesta --

teoria implica és que la tria electoral dels es basa (deixem provisionalment de banda l'aspecte de les "identificacions de partit", com a elements actitudinals de llarg abast) en l'acció més o menys permanent dels partits en direcció als ciutadans, aleshores -hom podria argumentar- no hi ha gaires diferències entre els partits de quadres i els partits de masses: què és l'aparició més o menys freqüent dels principals polítics, del govern o de l'oposició, en els mitjans de comunicació de massa, sinó una forma de relació, més o menys permanent, entre els partits corresponents i els ciutadans?

Aquesta consideració sembla perfectament raonable, i ens serveix per a situar millor el marc teòric en què ens movem. En efecte, podem imaginar que les diferents formes i mecanismes a través dels quals els partits polítics s'adrecen als ciutadans (com, per exemple, les campanyes electorals), permeten ordenar els partits al llarg d'un "continuum", que tindria -- per pols:

- aquells partits en què aquesta comunicació és protagonitzada exclusivament per la direcció central del partit i els seus notables, a través del recurs als mitjans de comunicació de -- massa.

- aquells partits en què aquesta relació es realitza a través de l'aparell del partit i de la seva premsa i altres mitjans de propaganda, per l'acció local de les seves organitzacions i afiliats i per llur participació en organitzacions socials (és a dir, no formalment polítiques), com sindicats, cooperatives, entitats culturals o recreatives, etc.

Volem subratllar que això no constitueix una classificació (no coneixem cap partit que es correspongui exactament amb un o altre

d'aquests dos tipus), sinó només als dos extrems imaginaris - d'un "continuum", en els diferents punts del qual poden ser - situats els partits realment existents. En efecte, la realitat observable fa veure com tots els partits utilitzen uns i altres mitjans d'influència social, però en un grau i una mesura diversos, que els situen més a prop d'un o d'altre d'aquests extrems. En aquest sentit, es pot avançar que possiblement no existeix - un partit de masses "pur", tal com aquí ha quedat definit, però que per relació a aquest model podem mesurar la "massivitat" dels partits realment existents.

Més en particular, en el terreny electoral, podem intentar fer operativa la noció de partit de masses deduït del concepte -- proposat un conjunt d'hipòtesis verificables, és a dir, que -- permetin un contrast empíric que faci possible mesurar la distància existent entre la forma real d'existència d'un determinat partit i aquell model. Aquestes hipòtesis (sense que calgui aquí entrar en una formalització superior) poden enunciar-se de la següent manera:

1.- Els resultats electorals obtinguts per un partit de masses estaran lligats a la seva acció política general i a la seva - implantació organitzativa, en particular. En altres paraules, hi haurà correlació entre el nombre d'afiliats i el nombre de vots obtinguts. Per tant, les variacions dels resultats electo- rals, tant entre distints moments en el temps, com entre dife- rents unitats geogràfiques, com entre els diferents grups so- cials, estaran correlacionades amb les variacions (temporals, geogràfiques o socials) de la seva implantació organitzativa i afiliació.

2.- Aquesta correlació entre afiliats i votants pot veure's - mediada per certs factors que actuen sobre la variable "expli cativa", és a dir, les dimensions numèriques de l'organització del partit, tal com :

- la taxa d'activitat del partit, que, com se sap, és sempre inferior al cent per cent i, a més, és molt probable ment no uniforme, és a dir, pot variar en el temps, en l'espai i també segons la condició social dels afiliats.
- elements estrictament organitzatius, com el tipus i el nombre d'estructures d'enquadrament organitzatiu, l'exis tència o no d'organitzacions paral.leles al partit (sin dicats, associacions diverses), etc.
- variables d'activitat, com la despesa electoral, el nom bre de seus públiques obertes, la intensitat de la cam pa nya electoral realitzada, etc.
- finalment, una dosi indeterminable de variabilitat indivi dual. Els afiliats dels partits són persones, no màquines intercanviables, i encara que en l'anàlisi ens veurem --- obligats a tractar tots els afiliats per igual, és obvi - que no tots tindran les mateixes disponibilitats perso--- nals (per raons de sexe, edat, nivell cultural, etc.) ni les mateixes condicions polítiques d'experiència, capaci tat, entusiasme o coneixement del terreny. (I valgui --- aquesta observació contra els possibles excessos "cienti ficistes" en què puguem incórrer).

3.- Finalment, la noció de partit de masses, en sentit estric te, implica que en les unitats geogràfiques o sectors socials/ on no hi ha cap implantació organitzativa del partit en qüestió, no hi haura cap penetració electoral i, per tant, el resultat -

electoral serà, tendencialment, nul.

La utilitat d'aquesta presentació, en forma d'hipòtesis verificables, de la teoria del partit de masses rau en què fa més fàcilment interpretables els resultats de les anàlisis que presentarem. Així, per exemple, en les anàlisis de regressió, que condueixen a determinar el valor dels paràmetres "a" i "b" d'una recta de regressió que té per equació

$$y = ax + b$$

(on, per exemple, "y" pot ser el resultat electoral obtingut per un determinat partit en una determinada unitat geogràfica/ i "x", la implantació organitzativa del partit en aquesta unitat) podem interpretar, a partir dels enunciats 1.- i 3.- que "a", el pendent de la recta, equival a quelcom que podríem denominar l' "efecte multiplicador de l'afiliació de partit", - és a dir, el nombre d'electors que cada afiliat, com a promig, atreu; i que "b", l'ordinada a l'origen, mesura aproximadament l' "impacte nacional" del partit, és a dir, el resultat electoral que aquest obté en les unitats geogràfiques on no hi té -- presència activa (diguem incidentalment que "b" pot ser nul·la però, si no hi ha errors de mesura, no negativa: cal suposar - que un partit és normalment votat, com a mínim, pels seus afiliats).

Tanmateix, els problemes interpretatius més seriosos amb què - ens trobarem no són de tipus tècnic o estadístic, sinó més --- aviat conceptuals, referits al marc teòric en el qual inserir/ els resultats trobats. En efecte, admès que trobem una relació significativa entre afiliació i acció del partit i els seus re sultats electorals, cal encara saber interpretar-la adequadament, especialment des del moment que disposem de dades par---

cials i referides a un període de temps molt limitat.

Ens ha semblat que les diferents interpretacions possibles sobre l'existència d'una relació forta i positiva entre implantació organitzativa i resultats electorals (que, com veurem, es/dóna en el cas del PSUC) poden sistematitzar-se atenent a dos criteris: el plantejament de la cadena causal i el "temps" social i històric en què aquesta relació es projecta.

Pel que fa a les hipòtesis adoptades entorn de la qüestió de la casualitat (28) l'alternativa es planteja entre suposar que la co-currència de màxims organitzatius i electorals és causada per un cert grau de determinació organitzativa del resultat electoral, o bé afirmar que les correlacions possibles són espúries, ja que aquesta co-ocurrència es deu a la influència sobre tots dos fenòmens d'una altra (o altres) variable (-s) com, per exemple, la composició socio-professional de les unitats geogràfiques considerades, les vicissituds de la vida política, l'existència de persones localment influents, etc.

En segon lloc, sembla també necessari utilitzar la distinció elaborada per F. Braudel (29) entre el temps "llarg", aquell en què es produeixen grans processos socials, econòmics o polítics de masses, i el temps "curt", el de l'esdeveniment, el de la "vida política" (en últim extrem, el temps d'una campanya electoral).

La combinació de les respostes que es donin a tots dos problemes determina diferents possibilitats de definició de l'objecte central d'anàlisi. En el quadre núm. 1 hem intentat recollir quin és el centre privilegiat d'anàlisi en cadascuna d'aquestes perspectives.

Quadre núm. 1.- Àmbit temporal i hipòtesis sobre la casualitat en l'anàlisi de les relacions afiliació - vot.

		<u>Àmbit temporal:</u>	
		Curt	Llarg
<u>Hipòtesis sobre la casualitat:</u>	Afiliació -- vot	Campanyes electorals	Implantació tradicional
	Intervenció d'altres variables	Esdeveniments polítics	Efectes contextuais

Si penséssim que la relació es dona exclusivament entre l'afiliació i el vot, sense intervenció d'altres variables, això ens duria, en una perspectiva temporal curta, a examinar exclusivament com, a través d'una determinada campanya electoral, un partit aconseguix arribar a reunir un cert volum de consensos electorals. Alternativament, posar l'accent en el "temps llarg" conduiria a buscar quines són les zones d'implantació tradicional del partit, els seus "bastions" geogràfics o socials (o, inversament, les seves zones de feblesa permanent).

En canvi, fer intervenir més variables en el model pot fer-se posant l'èmfasi en esdeveniments puntuals, que afecten en manera simultània i paral·lela l'electorat i els afiliats d'un partit, i que generalment són esdeveniments estrictament polítics (com determinats fets polítics nacionals o internacionals, crisis internes en els partits, el sorgiment d'un nova força política, etc.) o bé insistint en què la co-ocurrència de màxims organitzatius i electorals es deu al fet que determinats contextos (com a conseqüència de la seva composició social, de certes tradicions polítiques locals, etc.) són simultàniament favorables --

(o desfavorables) a la implantació organitzativa i als èxits - electorals d'un determinat partit.

La tria entre aquests diversos marcs interpretatius no és perfectament lliure, ja que vé condicionada en gran part pel tipus i la qualitat de les dades disponibles. En un primer moment, aquestes ens conduïen (espontàniament, per dir-ho així) a privilegiar el temps curt i una relació només entre les variables d'afiliació/ i vot i, per tant, a primar en el nostre tractament les campanyes electorals.

Ara bé, la convicció que en l'anàlisi psefològica cal intentar/ elaborar models més complexes, que permetin integrar la perspectiva "micro" amb la "macro", ens ha conduït a intentar, en la mesura de les nostres possibilitats, "estirar" aquestes dades - més enllà, conscients dels perills que això implicava però també de les limitacions que es derivarien d'un model interpretatiu excessivament pobre. Això ens ha conduït a operacionalitzar la hipòtesi central abans formulada (és a dir, l'existència d'una relació forta i significativa entre densitat organitzativa i implantació electoral) a través d'una sèrie de variables que poden actuar cumulativament sobre els resultats electorals. Els indicadors que utilitzarem són els següents:

- la relació entre afiliació i vot en el conjunt d'Espanya.
- les dimensions de l'afiliació del PSUC.
- el lligam entre la distribució territorial de l'afiliació del PSUC i els seus resultats electorals.
- la taxa d'adhesió del PSUC.
- el grau d'activitat dels afiliats del PSUC, directament i a través d'estimacions indirectes, com la distribució de la seva premsa, la participació dels seus membres en diverses organitza

cions socials (com sindicats o associacions de veïns), etc.

- el lligam existent entre les estructures organitzatives del PSUC i la seva implantació electoral.

- la rendibilitat de la despesa electoral efectuada pel PSUC.

Ara bé, perquè aquests indicadors i no d'altres? I, en últim extrem, perquè creure que són aquestes les variables importants? No cal tenir en compte, prioritàriament, la pressió dels "mass-media" sobre els votants? Per a intentar respondre a aquestes preguntes i intentar, per tant, justificar la metodologia emprada, és necessari, abans de passar a l'anàlisi pròpiament dita, repassar breument la bibliografia científica existent.

La teoria del partit de masses, tal com hem intentat recollir-la, ha estat sotmesa a importants revisions, especialment a -- partir de finals dels anys 50, quan el desenvolupament dels -- nous medis de comunicació de massa en els principals països occidentals, la seva utilització sistemàtica en la vida política (i, parcialment, en les campanyes electorals) i l'afebliment -- general de les organitzacions polítiques tradicionals van conduir a plantejar la possibilitat de la desaparició, o reducció, dels partits de masses clàssics.

La principal d'aquestes revisions es deu a O. Kirchheimer (29), qui va enunciar la hipòtesi de la progressiva transformació -- dels grans partits polítics en organitzacions no-classistes, -- que aspiren a representar interessos i sectors del conjunt de la societat, i que s'hi relacionen essencialment a través de la -- utilització dels grans mitjans de comunicació de massa, en detriment dels mecanismes estrictament organitzatius, de partit.

D'altra banda, aquestes transformacions, imposades per les noves condicions en què es dóna la competència entre partits, - van acompanyades de transformacions també en l'interior dels/ partits, essencialment l'esmoreïment de la seva vida interna, l'augment d'importància de les "direccions" i la reducció de/ les diferències entre els partits (o, al menys, entre les respectives imatges públiques). Kirchheimer designa el tipus de/ partit resultat d'aquest procés amb l'expressió "catch all -- party", com a nou tipus de partit que vé a substituir la majoria dels tipus tradicionals de partit.

En el nostre país, L. López Guerra ha formulat una hipòtesi - similar (30). A partir de l'evolució recent de les formes i - les condicions de l'enfrontament electoral en els sistemes de democràtics occidentals, López Guerra prediu la decadència de les organitzacions polítiques de masses, insuficientment dotades - per a competir amb els nous mecanismes avui a disposició dels/ partits de quadres més tradicionals, des de les noves tècniques de persuassió fins al finançament públic de les campanyes electorals i de les forces polítiques.

Segurament té raó A.P. Hill en afirmar que aquest discurs, i - l'opinió segons la qual l'organització, la implantació i l'activitat dels afiliats dels partits polítics té poc impacte sobre els resultats electorals, ha vingut constituint "the pre-- vailing orthodoxy" en els medis acadèmics (31) i, afegiríem nos altres, probablement també polítics (32).

Ara bé, en els últims anys, la literatura científica ha vingut posant de relleu com els "mass media" no constitueixen "l'arma suprema" en la lluita per l'obtenció de consensos electorals, /

sinó que tenen un impacte més limitat del que hom havia cregut, i com l'activitat de les organitzacions de partit segueix tenint una importància considerable en el procés de captació de voluntats i de vots. En paraules de M. Charlot, "la science politique moderne a redécouvert, avec un certain étonnement, le rôle nécessaire et primordial du face a face, de l'échange d'homme a homme, de l'influence personnelle dans une campagne/ politique" (33).

En el pla general, fou Stein Rokkan qui va recordar la possibilitat d'aplicar als processos de comunicació política a través dels mitjans de comunicació de massa la teoria del "two-steps flow", elaborada per P. Lazarsfeld i els seus col.laboradors (34). Segons aquesta hipòtesi, la informació (fins i tot la que circula a través dels "mass media") es difon a través d'un procés "de dues passes", arribant primer a un cercle de persones més interessades i més informades, les quals, actuant com a "líders d'opinió", la retransmetrien a continuació a un cercle més ampli. Rokkan suggereix que els missatges difosos pels "nous" mitjans de comunicació travessen també un procés de retransmissió d'aquest tipus i que, per tant, l'existència d'una xarxa organitzada de líders d'opinió (és a dir, un partit de masses) segueix sent rendible, en termes electorals. (35)

En aquest sentit, hom pot citar els resultats d'alguns estudis empírics conduïts a diferents països.

Diverses anàlisis realitzades als Estats Units confirmen el paper de "Líders d'opinió" jugat pels precinct committeemen i l'impacte de l'activitat d'aquests sobre els resultats electorals, impacte que algun treball xifra en un "plus" de l'ordre/

del 5% dels vots en les eleccions presidencials (36), mentre altres estudis arriben a trobar, en casos en què la desigualtat organitzativa entre els partits és marcada, que fins a un 10% pot ser atribuït al "funcionament de l'organització local del partit" (37). Malauradament, les especificitats del sistema electoral nord-americà i dels seus partits polítics fan que aquests resultats difícilment puguin ser comparats als altres contextos (38). Estudis efectuats a la Gran Bretanya senyalen l'existència d'una considerable influència dels mecanismes personals de campanya electoral realitzats pels membres dels partits (com el "canvassing", conegut entre nosaltres com "porta a porta"), influència que, però, operaria més aviat en el sentit de reduir l'abstenció que en el d'aconseguir "conversions electorals", i sent més visible aquest efecte en les eleccions locals, en ser en elles més altes les taxes d'abstenció (39).

A. H. Taylor ha constatat també l'efecte de les campanyes electorals conduïdes per les seccions locals dels partits, mesurant l'esforç de campanya realitzat per la despesa monetària efectuada per cada partit a nivell circumscripcional. És encara més notable el fet que Taylor troba que aquesta influència no es limita a les eleccions locals, sinó que es dóna també en les eleccions generals, en la mesura que el continuat augment de l'abstenció electoral a la Gran Bretanya deixa més espai per a l'impacte de l'acció "molecular" dels partits sobre el comportament electoral dels ciutadans (40). És significatiu que A.P. Hill, tot i criticar severament la metodologia emprada per Taylor, arribi a conclusions similars (41).

En el mateix sentit, Seyd i Mirkin atribueixen el recul electoral laborista durant la segona meitat dels anys setanta a la disminució d'afiliació i militància registrada pel Labour/ an aquest període (42).

Pel que fa a Itàlia, tots els estudis concorden en assenyalar com l'arrelament de la DG i del PCI, i la seva superioritat - sobre la resta de forces polítiques, es deu a la forta implantació numèrica i estructuració organitzativa d'ambdós partits i a llur capacitat d'influència "capilar" sobre l'electorat italià, l'estabilitat del comportament del qual s'explicaria/ per la intensitat i la pervivència de les "subcultures" polítiques italianes (43).

En un pla més general, E.S. Wellhoffer analitza l'evolució -- electoral dels partits socialistes o social-demòcrates de Gran Bretanya, Suècia,, Noruega i Argentina durant el període 1880 - 1970, aplicant tècniques de regressió múltiple i utilitzant, - com a variables explicatives, l'afiliació dels partits, l'afiliació als sindicats i el nombre de seus públiques obertes pels partits. El model que presenta, aplicat a les dades d'aquestes/ sèries temporals, condueix a resultats molt propers els real---ment observats, mostrant una molt forta correlació entre aquest conjunt de variables i la sort electoral dels partits estudiats (44).

Les conclusions, doncs, d'un ràpid examen en la recent bibliografia sobre la qüestió plantejada, poden ser les següents:

- els nous mitjans de comunicació de massa no s'han constituït, pel moment, en l'eina suprema de persuassió electoral. Si la - àmplia difusió i la rapidesa de comunicacions que els caracte-

ritza no són, naturalment, menyspreables, resta el fet que - les informacions difoses segueixen circulant a través d'un - procés en el qual els "líders d'opinió" juguen un paper considerable.

- l'acció de les organitzacions polítiques, i la seva hipotètica influència, no ha estat eliminada pel desenvolupament - dels mass-media, sinó que segueix tenint un nivell important d'eficàcia específica sobre els comportaments electorals, en cara que, com a conseqüència de les modificacions del medi - en que actuen (entre les quals modificacions s'ha d'incloure el desenvolupament dels nous mitjans de comunicació de massa) els ha estat necessari adaptar-se a aquests canvis, renovant-se i obrint-se a la situació d'unes societats que ja no són - les que van veure el naixement dels partits de masses (45).

c.- Organització de partit i resultats electorals: aproximació al cas espanyol.

En un primer nivell d'aproximació podem examinar el que s'esdevé en el pla general espanyol pel que fa a les relacions entre la implantació militant del PCE i els seus resultats electorals. La primera dificultat consisteix a determinar quants són els - afiliats al PCE i quina és la seva distribució en el territori espanyol.

La dada més autoritzada de que hem pogut disposar és la del IXe. Congrés del PCE (abril de 1978), els delegats assistents al -- qual havien estat elegits en base a un cens de 201.740 afiliats, xifra que inclou també els afiliats del PSUC (46). Ignorem la - distribució d'aquests afiliats per llocs de residència, però no seria massa erroni suposar que el conjunt dels afiliats es dis-

tribueix per Espanya de la mateixa manera que els delegats -- elegits per a assistir al Congrés (47). Admesa aquesta hipòtesi, i excloent del càlcul el 5,2% de delegats que representaven les organitzacions del PCE a l'emigració (el que fa baixar la xifra d'afiliats a 191.250), tindriem la distribució - que, ordenada de major a menor, presenta el quadre núm. 2.

Quadre núm. 2.- Distribució territorial dels delegats assistents al IXe. Congrés del PCE (1978).

<u>Lloc de residència</u>	<u>% delegats</u>
Andalucia	20.6
Catalunya	20.1
Madrid	17.4
País Valencià	11.6
Astúries	5.1
País Basc (inclou Nabarra)	4.2
Castella Nova	4.0
Múrcia	3.8
Castella Vella	2.6
Galícia	2.2
Canàries	2.1
Extremadura	2.1
Aragó	1.6
Balears	1.3
Leon	1.1

Admetent que aquesta estructura pugui ser extrapolada, sense masses deformacions, al conjunt dels afiliats del PCE en --- aquell moment, es tracta d'una distribució que fa pensar, alhora, en la distribució de la població espanyola i en el mapa electoral del PCE.

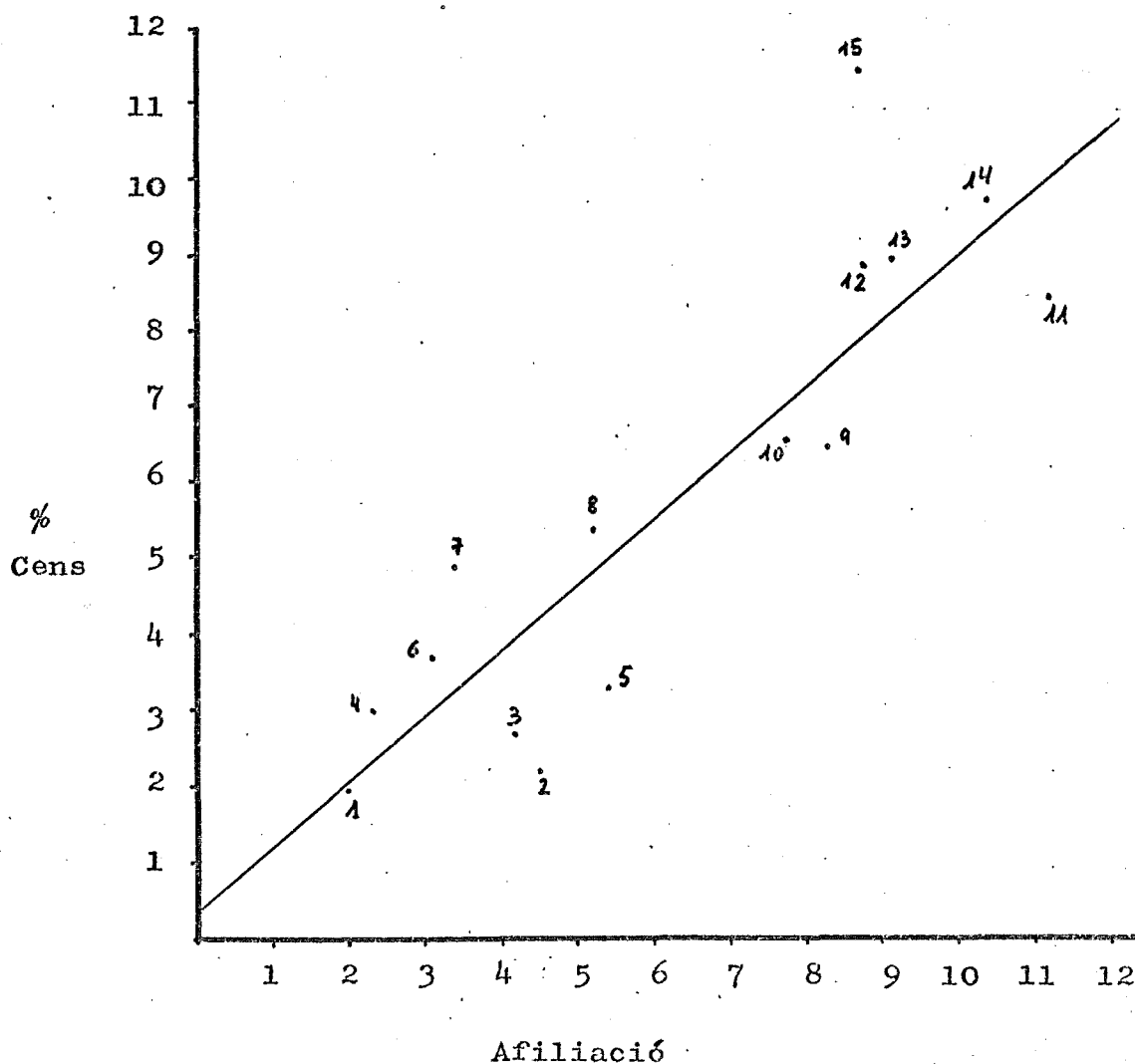
Ara bé, aquesta distribució no pot posar-se en relació directament amb els resultats electorals del PCE a cada una de les

unitats territorials considerades, ni tant sols amb la distri
bució territorial del total de vots obtinguts pel PCE, ja que
 obtindríem relacions espúries com a conseqüència de la inter-
 venci6 de les magnituds numèriques de la poblaci6 de cadascu-
 na de les unitats considerades. Ens ha semblat que, aleshores,
 el mecanisme adequat era el de ponderar les xifres d'afiliats
 (reconstruïdes a partir d'aplicar l'anterior distribuci6 ter-
 ritorial a la xifra total d'afiliats del PCE) i de vots pel -
 cens electoral de cadascuna de les unitats considerades. Pro-
 cedint d'aquesta manera, i expressant els resultats electorals
 en tants per cent i la "densitat organitzativa" en tants per -
 mil, hom obté la representaci6 del Gràfic núm. 1.

L'aparent dispersi6 del núvol obtingut es deu a la utilitzaci6
 d'escalles diferents en els dos eixos cartesianes, com prova el
 fet que el coeficient de correlaci6 lineal entre ambdues va--
 riables val $r = .87$ (significatiu a un nivell de $\alpha = 0.01$), su-
 perior al que hom obté en una regressi6 de tipus exponencial -
 (que la forma del núvol podria, tanmateix, suggerir). La recta
 de regressi6 té per paràmetres :

$$y = .88 x + .31$$

Interpretant-ne els paràmetres de la manera indicada, hom apre-
 cia que, com era d'esperar, l'ordinada a l'origen és positiva,
 però de valor molt baix. Això podria suggerir la pràctica ab-
 sència d' "impacte electoral nacional" del PCE i que, si no in-
 tervingués cap altra variable fora de les considerades, la pràc-
 tica totalitat del vot comunista a Espanya es deuria a l'acci6
 dels seus afiliats, que atreurién vots en una proporci6 d'1 a 9.

GRAFIC Nº 1.- Relació entre resultats electorals comunistes (en tant per cent) i afiliació al partit (en tant per mil del cens), grans regions espanyoles, 1979. S'ha representat la recta de regressió de vot sobre afiliació.

(Correspondència de les xifres:

"1":Galícia	"6": Castella vella	"11 ":Astúries
"2": Canàries	"7": Aragó	"12": País Valencià
"3": País Basc	"8": Extremadura	"13": Andalucía
"4": León	"9": Múrcia	"14": Madrid
"5": Balears	"10": Castella Nova	"15": Catalunya

Ara bé, l'equació de regressió presentada ha d'interpretar-se curosament. En particular, seria erroni interpretar-la com un indicador d'una relació causal entre afiliació i vot: poden donar-se relacions entre ambdues variables absents en l'equació i, sobretot, pot donar-se que ambdós fenòmens depenguin d'un/altre (o altres) no visibles (s) en l'equació, que determinaria que certes unitats territorials fossin favorables, simultàniament, a l'afiliació i al vot comunista, i d'altres fossin contraris a totes dues coses.

Podem examinar aquesta disjuntiva fent la següent consideració: la primera font d'error mencionada, és a dir, la possible existència d'efectes d'interacció (i, especialment, l'adopció de determinats comportaments organitzatius com a conseqüència de precedents resultats electorals) entre ambdues variables, seria quasi nul·la a les eleccions generals del 1977, donada -- l'absència de resultats electorals anteriors; de mantenir-se en aquelles eleccions una relació com la trobada, podríem excloure en l'anàlisi la interacció entre vot anterior, afiliació i vot posterior, prenent com a rellevant la relació en sentit afiliació - vot, sense poder però excloure l'existència d'efectes contextuais.

Malauradament, és difícil intentar analitzar aquests aspectes en les eleccions del 1977, per la manca de dades referents al PCE abans de la seva legalització i per la inexistència oficial dels resultats d'aquella elecció. Tanmateix, hom pot utilitzar dades procedents de diverses monografies.

Una primera anàlisi d'interès pot basar-se en les dades subministrades per E. Soria Medina sobre les eleccions a la provín

cia de Sevilla, on el PCE obtingué el 13.2% dels vots (48). - Soria Medina, a més de publicar els resultats electorals a nivell municipal, procedeix a un cens de les seues obertes per PSOE i PCE en els municipis sevillans, distingint entre aquells on hi havia seues obertes abans de les eleccions de juny del 1977, aquells on les seues havien estat obertes després de les eleccions, i aquells on no hi havia seues obertes (49). En el marc definit, aquesta dada és significativa ja que permet, per una banda, confrontar els resultats electorals del PCE en aquells municipis on hi havia, probablement, una certa implantació comunista durant la clandestinitat (com prova el fet que immediatament després de la legalització pogués tenir una seua) als resultats obtinguts allà on no tenia aquesta tradició; i, per altra part, observar si aquells municipis on es crea una organització comunista només després de les eleccions, (el que fa pensar en una implantació anterior molt feble i poc madura i en la possibilitat d'una influència dels resultats electorals sobre els comportaments organitzatius) formen un grup específic des del punt de vista dels resultats electorals en comparació amb els altres dos grups. El quadre núm. 3 presenta els resultats obtinguts pel PCE en cadascuna d'aquestes categories de municipis, en mitjanes no ponderades per a neutralitzar la influència dels municipis més grans.

Quadre núm. 3.- Resultats electorals del PCE als municipis de la província de Sevilla el 1977 segons el moment d'obertura de la seu del PCE.

<u>Seus del PCE</u>	<u>Mitjana</u>	<u>Desviació estàndard</u>	<u>Nombre de casos.</u>
Abans de les eleccions	21.3%	10.8	(19)
Després de les elec.	14.5%	6.9	(21)
Sense seu del PCE	6.8%	5.1	(62)

Encara que per a una estimació precisa de les dades del quadre núm. 3 seria necessari utilitzar tècniques d'anàlisi de la variança, la imatge que ofereix resulta prou expressiva:

- els resultats del PCE són netament més alts a la primera categoria, confirmant la hipòtesi formulada anteriorment.
- el grup de municipis amb seus obertes després de la confrontació electoral ofereix un perfil propi, específic, com prova el fet que la mitjana del resultat del PCE es situa gairebé exactament a mig camí entre les mitjanes dels altres dos grups.
- el valor decreixent de la desviació estàndard, que podem utilitzar com una estimació de la variabilitat interna de cada un dels grups considerats, fa pensar simultàniament en què la variable explicativa, existència o no d'una seu oberta abans de les eleccions, és insuficient (ja que no ens diu res sobre el nombre d'afiliats del PCE, la intensitat de la seva activitat política, etc.), i en l'escassa importància de l' "impacte electoral nacional" del PCE, ja que el grup de municipis on no hi ha una organització del PCE (i en els que, per tant, no hi ha més impacte que el general) és aquell on els resultats són més baixos i més homogenis (s'hi dona el valor més baix de la desviació estàndard).

Tot això apareixerà amb més claretat si comparem el quadre núm. 3 amb el quadre núm. 4, realitzat pel mateix procediment sobre/ els resultats electorals del PSOE:

Quadre núm. 3.- Resultats electorals del PSOE als municipis de la província de Sevilla el 1977, segons el moment d'obertura de la seu del PSOE.

<u>Seus del PCE</u>	<u>Mitjana</u>	<u>Desviació estàndard</u>	<u>Nombre de casos.</u>
Abans de les eleccions	45.7%	10.6	(20)
Després de les elec.	36.8%	12.1	(19)
Sense seu del PSOE	32.6%	13.2	(63)

Encara que el quadre núm. 4 ha de ser interpretat amb moltes precaucions (especialment a conseqüència de l'especificitat de la tradició socialista a Andalusia i potser també del fet que alguns dels més importants dirigents socialistes nacionals siguin, precisament, de Sevilla), hom aprecia clarament dos fets: en primer lloc, que les mitjanes dels resultats dels diferents grups de municipis estan molt més properes del que succeïa en el cas del PCE i, en segon lloc, que les desviacions estàndard de les mitjanes evolucionen en sentit invers a les que feien referència al PCE. És a dir, els resultats del PSOE són més heterogenis en el grup dels municipis sense cap presència organitzada socialista, en alguns dels quals el PSOE obté resultats extraordinàriament alts i en altres, en canvi, resultats molt baixos.

Ara bé, l'existència o no de seus obertes d'un partit és, com hem assenyalat, una dada massa simple. Més interessant resulta examinar si a un nivell geogràficament "baix", com pot ser el municipal, hi ha o no relació entre les dimensions numèriques/ de l'afiliació del PCE, mesurada en tant per cent de la pobla-

ció amb drets polítics, i els seus resultats electorals (observi's, entre parèntesis, que es tracta d'examinar, amb un èmfasi diferent, la noció duvergeriana de taxa d'adhesió (50). En una breu anàlisi sobre les eleccions del 1977 a la província/ de Córdoba, J.J. Trías Vejarano presenta algunes dades d'interès (51). Malgrat que aquestes informacions no poden descomposar-se de manera que sigui possible calcular la correlació entre ambdues variables, i malgrat algunes ambigüitats que no podem superar (així, mentre les dades sobre afiliació estan referides al cens, els resultats electorals ho estan als votants), hom pot tanmateix construir el quadre núm. 5, que posa en relació el resultat obtingut pel PCE amb la importància numèrica de les seves organitzacions locals:

Quadre núm. 5.- Distribució dels municipis de la província de Córdoba el 1977 segons els resultats electorals del PCE i la seva implantació organitzativa (mesurada en el tant per cent del cens de cada municipi que representa el nombre d'afiliats).

<u>VOT:</u>	<u>Cap</u>	<u>Implantació</u>			
		<u>Entre 0 i 1%</u>	<u>Entre 1 i 2%</u>	<u>Entre 2 i 6%</u>	<u>Més del 6%</u>
Més de 33%	-	-	2	2	3
De 18 a 33%	-	2	1	6	-
De 14 a 18%	-	6	1	-	-
De 8 a 14%	2	4	2	-	-
De 5 a 8%	8	6	3	-	-
Menys de 5%	16	9	1	-	-

Com s'aprecia immediatament, hi ha una considerable proporcionalitat entre la implantació militant del PCE i els resultats electorals obtinguts: la gran majoria dels municipis estan situats al llarg i entorn de la diagonal principal; a cap municipi amb més del 2% d'implantació militant queda el PCE per sota del 18% dels vots (aquí convé recordar que la mitjana provincial fou del 16,4%) i, inversament, a tots els municipis sense implantació el PCE queda per sota de la seva mitjana provincial.

En canvi, no sembla que els actes de campanya electoral (com --mítings, festes, etc.) realitzats a nivell local tinguin una --influència sensible sobre el vot, encara que en aquest terreny cal avançar amb prudència, per l'absència d'una recollida rigorosa i sistemàtica de dades i pel fenomen, repetidament constatat a d'altres països, que aquests actes només són seguits --per les persones que ha "a priori" se senten disposades a votar a (o, com a mínim, se senten properes de) el partit que organitza o convoca tals actes. En una monografia sobre les eleccions/ de 1977 a la circumscripció de Girona, M. Terradas presenta la relació dels actes de campanya electoral realitzats per cada --candidatura en els municipis gironins, i no sembla haver-hi cap relació significativa entre la "intensitat" de la campanya i --els resultats electorals (52). Tanmateix, no creiem que hom pugui concloure definitivament: pot donar-se (i és el cas, en realitat) que un determinat partit realitzi actes de campanya electoral a localitats on no hi té cap presència regular, potser --fins i tot cap afiliat. L'eventual "ineficàcia" electoral d'aquets actes no invalidaria la relació entre l'acció dels partits i el vot dels ciutadans, sinó que més aviat cridaria l'atenció cap a la consideració que el rellevant no és la realit-

zació d'alguna iniciativa puntual, sinó l'existència d'una certa tradició, d'una organització més o menys regular: en suma, seria més important el "temps llarg" que el "temps curt".

II

Partit i electors: el cas del PSUC

a.- Els efectius de l'afiliació del PSUC.

Sens dubte, la primera qüestió a que s'ha d'intentar repondre en aquest punt és la de quants són els comunistes organitzats a Catalunya, com han evolucionat els seus efectius en el temps i, si és possible, determinar-ne les tendències evolutives.

Naturalment, res no és més fàcil que plantejar la pregunta i res més difícil que donar-li resposta. La raó no és tant l'ab_sència de dades (que, en el PSUC, no manquen) o la seva manca de fiabilitat (tot i que cal sotmetre-les a una crítica rigoro_sa), temes en que insisteix, i amb raó, M. Duverger (53), - sinó sobretot la dificultat diguem-ne "administrativa" de pro_{ce}dir a un recompte precís. Tot i que l'aparell d'administra_{ci}ó i d'organització del PSUC són força respectables, cal re_{co}rdar aquí: la situació de clandestinitat (o, si més no, d'il_{le}galitat) en què el PSUC es troba fins al mes de maig de 1977; el fet que fins al 1978 no hi ha carnets en sentit estricte; i, per últim, l'innegable relaxament organitzatiu conegut pel PSUC ja des de 1978, que fa que els límits entre el simple simpatit_zant i l'afiliat siguin sovint imprecisos.

Cal aquí recordar, encara que sigui breument, quina ha estat -- l'evolució de l'afiliació del PSUC en períodes anteriors.

Pel període de la guerra civil, el punt de partida de l'afilia_{ci}ó del PSUC és l'estimació dels efectius que poguessin tenir/ els quatre grups (Unió Socialista de Catalunya, Partit Comunis_{ta} Català, Federació Catalana del PSOE i Partit Català Proleta_{ri}) que, en fusonar-se, donaren lloc al naixement del PSUC. Les diferents avaluacions d'aquests efectius, presos en conjunt, es_o sil·len entre els 5.000 i els 8.500 membres. La xifra de 5.000/

és proposada per J. Estruch (54) que, però, no indica en quines fonts es basa, mentre que el text clàssic de L. Ponamario va estima en 6.000 el nombre de fundadors del PSUC (55). Martín i Molas suggereixen xifres superiors, en atribuir una major importància numèrica a la contribució de la U.S.C., que xifren, respectivament, en 6.500 i 8.500. (56)

Sigui com sigui, el fet reconegut és que, a partir d'uns efectius inicials modestos, el PSUC coneixerà un creixement molt/ràpid durant la guerra civil, paral·lel al que experimenta el PCE, que farà evolucionar els seus efectius de la manera que expressa el quadre núm. 6 (57).

Quadre núm. 6.- Evolució dels efectius del PSUC, 1936-1939.

<u>Any</u>	<u>Afiliats</u>
1936	5.000 - 8.500
1937 - març	45.000
1937 - juliol	60.000
1939	90.000

Es tracta d'una progressió veritablement extraordinària, sobretot si hom té en compte que fins aquell moment no havia existit una organització política marxista de masses a Catalunya capaç d'ocupar l'espai existent entre l'ERC i la CNT. Progressió que es pot explicar tant pel prestigi adquirit pel comunisme en les condicions de la guerra civil, com pel fet que no hi hagués una altra formació política de masses que li disputés el terreny - polític i ideològic en què el PSUC es movia (en quedar el POUM situat en una altra dinàmica).

Tot això, evidentment, és brutalment tallat pel final de la guerra civil i la repressió, l'exili i el pas a la clandestinitat

tat.

Pel que fa a la clandestinitat, intentar determinar els efectius del PSUC durant aquell període és probablement una pretensió inassolible, ja que, a més de les dificultats generals (a causa de la pròpia situació de clandestinitat i a la consegüent absència de registres, arxius o informacions públiques), s'afegeix en el cas del PSUC el fet que les estimacions disponibles es refereixen al conjunt dels comunistes espanyols, -- subsumint el PSUC dins del PCE.

Així, G. Hermet, que xifra els efectius del PCE, dins d'Espanya l'any 1968, en aproximadament uns 5.000 militants, estima que un terç d'aquests es troba "a les zones mineres i industrials del Nord" (58), el que inclou Astúries, el País Basc i Catalunya. En aquesta estimació coincideixen també altres --- fonts, com R. N. Tannahill (59) que es basa en el calcul d'Hermet i en estimacions del "State Department" dels Estats Units per a atribuir al PCE uns 5.000 afiliats pel període comprès/entre 1964 i 1975, i N. McInnes que, en una estimació anterior, (60) atribueix, sense precisar per a quin moment, al PCE entre 5.000 i 20.000 afiliats. Tot i que McInnes no precisa quina és la font d'aquesta estimació, pot ser més acurada que l'anterior.

El mateix Hermet (61) aporta altres dades d'interès en aquest context. Aquestes dades es refereixen a la campanya de recollida de diners realitzada pel PCE entre febrer de 1968 i l'estiu de 1969, en la qual, dels prop d'onze milions de pessetes recaptades a l'interior d'Espanya, gairebé quatre milions tres-centes mil procedien de Catalunya, és a dir, havien estat recaptades pel PSUC. Això representa pràcticament el 40% del total recaptat i, tot i que aquesta dada probablement sobreestimi

els efectius del PSUC a l'època (ja que és probable que a Catalunya fos més fàcil recaptar fons, tant per superior nivell de vida en relació a la resta d'Espanya com per les millors condicions polítiques que s'hi donaven, sempre en termes relatius), sembla autoritzar a avançar la xifra del miler de militants com a estimació dels efectius del PSUC a finals dels anys seixanta.

Sens dubte, avaluacions més precises demanaran una consulta intensiva dels arxius del partit, del record dels seus militants i, molt probablement, de la documentació de que pugui disposar el Ministeri de l'Interior. Tanmateix, pel que aquí ens interessa, podem limitar-nos a constatar que les dimensions numèriques del PSUC semblen ser relativament considerables, atesa la situació de clandestinitat i de repressió en que es mou, i que coneixeran un important creixement durant el període 1970 - 1975.

En efecte, durant aquests anys diversos fenòmens convergiran en fer conèixer un notori increment dels efectius del PSUC. En primer lloc, hom assisteix a l'ingrés col·lectiu d'un nombrós nucli de militants procedents de "Bandera Roja" en el que, a més, figuren alguns futurs importants dirigents del PSUC i del PCE - (J. Solé, A.C. Comín, etc.) (62). D'altra banda, la intensificació de les mobilitzacions polítiques que es dona durant aquests anys (moviments de barris, "nou moviment obrer", Assemblea de Catalunya, etc.) i la creixent presència pública del PSUC, per mitjans para o semi-legals, li faciliten un creixement més o menys notable, que es nodreix de persones procedents d'altres/grups d'extrema esquerra i també, naturalment, de persones sense experiència organitzativa anterior.

Així, resulta notable, com hem presentat en un altre treball -

(63), el fet que entre els delegats assistents al IV Congrés - del PSUC (novembre de 1977) el 42,8% dels delegats havien ingressat al PSUC entre 1970 i 1975, el que ha de posar-se en relació amb el fet que el 17% del total de delegats havia format part anteriorment de grups d'extrema esquerra (la meitat dels quals a "Bandera Roja") (64). En suma, el PSUC hauria conegut - durant el període 1970 - 1975 un important creixement, arribant a una xifra d'afiliats que diverses referències de fonts del PSUC situen entorn als 3.000 membres. (65)

Una aproximació indirecta al que podia ser la realitat organitzativa del PSUC durant els últims anys del franquisme pot venir donada per l'evolució dels ingressos de la Caixa Central del PSUC rebia com a conseqüència de les cotitzacions dels seus membres. Segons la "informació sobre finances" presentada al IV Congrés del PSUC (66), l'evolució d'aquesta partida havia estat la que reflexa el quadre núm. 7:

Quadre núm. 7.- Evolució dels ingressos per cotitzacions rebuts per la Caixa Central del PSUC (1973-1975). (67)

<u>Any</u>	<u>Ingressos (en pessetes)</u>
1973	1.369.571
1974	1.853.260
1975	3.009.171

Encara que no ens atrevim a inferir d'aquestes xifres quin podia ser el nombre d'afiliats del PSUC durant aquest període (tot i que la mateixa font precisa que, per 1977, la cotització mitjana és de 82 pessetes mensuals per afiliat, xifra que és considerada "baixa") (68), resulta evident el notable salt endavant registrat el 1975, que no pot sinó representar un increment notable (encara que potser inferior) de la militància.